

MAARTEN OUBOTER OVER ONTWIKKELING KRW VOLG- EN STUURSYSTEEM:

‘ECOLOGISCHE WATERKWALITEIT IS GEEN PROJECT, MAAR EEN PROCES’

Waterschappen werken met het oog op de Kaderrichtlijn Water hard aan een betere ecologische waterkwaliteit. Omdat de effecten van maatregelen niet direct zichtbaar zijn, is het van groot belang die door de tijd heen te volgen en zondig bij te sturen. Drie waterschappen en STOWA laten daarvoor een speciaal KRW volg- en stuursysteem ontwikkelen. De ontwikkeling is gekoppeld aan verbeteringsmaatregelen in de Reeuwijkse Plassen, het Wormer- en Jisperwater en Groot Wilnis-Vinkeveen.

Ecologie is geen kwestie van plussen en minnen, aldus Martine Lodewijk, projectleider van het project ‘KRW maatregelen in veengebieden op de voet gevolgd’, waarin het systeem wordt ontwikkeld. ‘De uitkomsten van ecologische sommen zijn niet exact te bepalen. We hebben de nodige kennis over het functioneren van aquatische ecosystemen. Op basis daarvan kunnen we redelijk voorspellen wat de uiteindelijke effecten zijn. Maar zeker weten doe je het nooit, juist omdat je altijd te maken hebt met gebiedsspecifieke factoren. Het is van groot belang goed inzicht te hebben in de effecten van maatregelen. Wordt het doorzicht van het water groter, waar we op hopen? En hoeveel precies? Zien we de terugkeer van gewenste waterplanten? Neemt de fosfaatbelasting inderdaad af? Met het volg- en stuursysteem maken we van ecologie toch weer een beetje wiskunde.’ Het systeem wordt ontwikkeld in het kader van het kennisprogramma Watermozaïek.

STOPLICHT

Een heel bijzonder onderdeel van het systeem is een overzicht van de belangrijkste stuurvariabelen die bepalend zijn voor de ecologische kwaliteit van een watersysteem,

legt Bas van der Wal van STOWA uit. ‘Voor stilstaande wateren zijn dat onder meer de helderheid van het water, de externe fosfaatbelasting, de interne fosfaatbelasting (nalevering uit waterbodem) en de mate waarin het systeem geschikt is als leefgebied voor flora en fauna. De basis voor deze variabelen vormen talrijke meet-, modellen en geografische gegevens die al bij de waterschappen aanwezig zijn. In het volg- en stuursysteem combineren we deze gegevens op een slimme manier met elkaar. Op die manier leveren ze een schat aan waardevolle informatie op over het functioneren van een watersysteem. Dat maakt het systeem zo bijzonder.’ Bij Waternet is een methodiek ontwikkeld die stoplichten koppelt aan de variabelen. Ieder stoplicht moet op groen staan, voor succesvol ecologisch herstel. Bas van der Wal: ‘Werken aan het terugdringen van de interne belasting, heeft pas zin als je de externe belasting hebt teruggedrongen en het daarbij ontwikkelde stoplicht op groen staat. Zo neem je maatregelen vanuit gedegen kennis van het systeem. Het bevordert het effectief inzetten van maatregelen, hetgeen kosten bespaart.’

REEUWIJKSE PLASSEN

HET HOOGHEEMRAADSCHAP VAN RIJNLAND NEEMT DE KOMENDE JAREN INGRIJPENDE MAATREGELEN OM DE ECOLOGISCHE KWALITEIT VAN DE REEUWIJKSE PLASSEN TE VERBETEREN. DE PLASSEN HEBBEN TE KAMPEN MET EUTROFIËRING, SLECHT DOORZICHT (DOOR OPWERVELEND SLIB ALS GEVOLG VAN WIND, MOTORBOTEN EN BODEMWOELLENDE VISSSEN), ALGENBLOEI EN AFKALVENDE OEVERS. DE CONDITIES VOOR EEN GEZONDE FLORA EN FAUNA ZIJN SLECHT. DE MAATREGELEN BESTAAN ONDER MEER UIT DE AANLEG VAN NATUURVRIENDELIJKE OEVERS, HET VERMINDEREN VAN DE INSTROOM VAN VOEDSELRIJK WATER VAN ELDERS EN MOGELIJK ACTIEF INGRIJPEN IN DE VISSTAND. DE EFFECTIVITEIT VAN DE MAATREGELEN WORDT GEMONITORD MET HET KRW VOLG- EN STUURSYSTEEM.

< Maarten Ouboter en Martine Lodewijk

SCHOP

Volgens Maarten Ouboter, namens Waternet/AGV betrokken bij dit project, is de waarde van het systeem niet te onderschatten: 'Waterschappers zijn van huis uit echte doeners. Als we de spreekwoordelijke schop in de grond kunnen steken, zijn we gelukkig. Dat is onze kracht, maar ook onze zwakte. We hebben de neiging 'Ecologische waterkwaliteit' op soortgelijke manier aan te pakken. We kijken hoe het met die kwaliteit is gesteld en hoe die moet zijn. Welke algen, waterplanten, kevers en vissen moeten in het water zitten? Vervolgens nemen we maatregelen en dan zit het werk erop. Maar zo werkt het in de ecologie niet. Ecologisch herstel is geen project, het is een doorlopend proces van volgen, sturen en bijsturen. Juist daarin bewijst het systeem zijn waarde.' Het gaat bij dat volgen en (bij)sturen soms om hele basale dingen, laat Maarten Ouboter zien met een voorbeeld: 'We hebben in ons beheersgebied een watersysteem geïsoleerd van de omgeving, om te zorgen dat er geen kwalitatief slecht water meer het gebied inkwam. Uit metingen kwam echter naar voren dat de chemische samenstelling van het water nog steeds veel overeenkomsten vertoonde met het water uit de omgeving. Uiteindelijk bleken er nog een paar oude duikers niet te zijn afgesloten.'

KANTOOR EN VELD

Maarten en Martine benadrukken dat het toepassen van het volg- en stuursysteem geen doel op zichzelf is, maar een belangrijk middel om het doel te bereiken. Martine: 'Met het systeem kunnen we steeds scherper gaan schieten bij het nemen van maatregelen, waardoor we maatregelen nemen die haalbaar, betaalbaar én effectief zijn. We

leggen op deze manier ook de kennis vast over het ecologisch functioneren van watersystemen, zodat die niet wegleekt als er mensen weggaan. Het systeem maakt het bovendien mogelijk dat waterschappen van elkaar leren. Zeker als je soortgelijke watersystemen in je beheer hebt.' Om het systeem optimaal te laten functioneren is het van belang dat het gevoed wordt met de juiste waarnemingen uit het veld, aldus Maarten. 'Vandaar dat bij Waternet kantoor- en veldmedewerkers intensief zijn gaan samenwerken. Kantoor mensen leren de praktijk en veld mensen leren meer over het gebied waarin ze werken. De ecologie krijgt hiermee ogen en oren in het veld. We beseffen dat we elkaar nodig hebben voor een goede waterkwaliteit. Dat brengt je bij een hele nieuwe manier van werken,

watemozaïek

waarbij kantoor en veld oog hebben voor elkaars kunde en kwaliteit en daar optimaal gebruik van maken. Dat is voor mij net zo belangrijk als de techniek van het volg- en stuursysteem zelf.'

PLUSPUNT

Het volg- en stuursysteem wordt onder verantwoordelijkheid van STOWA ontwikkeld door adviesbureau Nelen & Schuurmans. Het Waterschapshuis zorgt ervoor dat het systeem aansluit bij de landelijke ICT-ontwikkelingen. Onlangs verscheen de eerste volwaardige versie. Maarten Ouboter: 'Bij de ontwikkeling zijn drie waterschappen betrokken: de hoogheemraadschappen Amstel, Gooi en Vecht/Waternet, Rijnland en Hollands Noorderkwartier. Dat is een groot pluspunt. Je voorkomt daarmee dat het teveel wordt toegesneden op de cultuur en werkwijze van één specifiek schap. We kunnen het op die manier veel makkelijker implementeren bij andere waterschappen.' Het is de bedoeling het volg- en stuursysteem vanaf volgend jaar ook beschikbaar te maken voor andere waterschappen, bijvoorbeeld in gebieden met stromend water.

Maarten en Martine spreken met aanstekelijk enthousiasme over het systeem. Maarten: 'We hebben dankzij het systeem het gevoel dat we maatregelen gaan nemen, die we kunnen baseren op hoe het echt werkt. Martine: 'Bij iedereen die betrokken is bij het project leeft heel sterk het idee dat we met iets bezig zijn dat een verschil gaat maken. Dat genereert veel energie bij alle betrokkenen.'

Het project 'KRW-maatregelen in veengebieden op de voet gevolgd' wordt medegefinancierd vanuit het innovatieprogramma Kaderrichtlijn Water, uitgevoerd door Agentenschap NL in opdracht van het ministerie van Infrastructuur en Milieu.

GROOT WILNIS-VINKEVEEN

IN DE LENTE VAN 2010 HEBBEN EEN GROOT AANTAL PARTIJEN, WAARONDER HET HOOGHEEMRAADSCHAP AMSTEL, GOOI EN VECHT, EEN CONVENANT ONDERTEKEND DAT MOET ZORGEN VOOR EEN DUURZAME TOEKOMST VAN HET VEENWEIDEGEBIED GROOT WILNIS- VINKEVEEN, MET PLAATS VOOR NATUUR, LANDBOUW EN RECREATIE. IN HET GEBIED WORDEN ONDER MEER MAATREGELEN GENOMEN OM DE WATERKWALITEIT TE VERBETEREN EN DE BODEMDALING TE VERMINDEREN, ZOALS ONDERWATERDRAINAGE EN HET BAGGEREN VAN SLOTEN. DE EFFECTIVITEIT VAN DE MAATREGELEN WORDT GEMONITORD MET HET KRW VOLG- EN STUURSYSTEEM.

HET WORMER- EN JISPERWATER

HET WORMER- EN JISPERVELD, NET BOVEN AMSTERDAM, IS EEN BIJZONDER NEDERLANDS WEIDEGEBIED. DE LANDSCHAPPELIJKE, CULTUURHISTORISCHE EN NATUURWAARDEN STAAN ECHTER ONDER DRUK DOOR DE SLECHTE WATERKWALITEIT. GROTE HOEVEELHEDEN (VOEDSELRIJKE) BAGGER ZORGEN VOOR TROEBEL WATER. HET HOOGHEEMRAADSCHAP HOLLANDS NOORDERKWARTIER EN EEN AANTAL ANDERE PARTIJEN (WAARONDER DE PROVINCIE, LTO NOORD EN DE VERENIGING NATUURMONUMENTEN) WERKEN AAN HERSTEL. ER WORDEN ONDER MEER BAGGERWERKZAAMHEDEN UITGEVOERD EN INGREPEN GEPLEEGD DIE DE AFBRAAK VAN VEEN EN DE VORMING VAN BAGGER TEGENGAAN. DE INLAAT VAN GEBIEDSVREEMD, SULFAATRIJK WATER WORDT VERMINDERD. OOK WORDT GEWERKT AAN HET VERMINDEREN VAN DE NITRAATUITSPOLING NAAR HET OPPERVLAKTEWATER VANUIT DE GRASLANDEN. DE EFFECTIVITEIT VAN DE MAATREGELEN WORDT GEMONITORD MET HET KRW VOLG- EN STUURSYSTEEM.

